

Mission Calf: cesta k užitkovosti

V polovině března se na třech místech České republiky uskutečnily odborné semináře společnosti Sano-Moderní výživa zvířat, spol. s r. o., Eurofarm systems s. r. o. a MSD Animal Health. Jednalo se o představení projektu Mission Calf s podtitulem Od telete do telete. Tento projekt podle slov ředitele společnosti Sano Ing. Jiřího Jelínka reaguje na dlouhodobě diskutovaný problém moderního chovu skotu – nedostatečně využitý genetický potenciál zvířat v důsledku nedůsledného odchovu telat a jalovic.

Jana Velechovská

Jak zaznělo v úvodu jeho vystoupení na semináři v Letkově, současná praxe ukazuje, že většína chovatelů dobře ví, co by měla dělat, ale naráží na zásadní problém každodenní reality. V provozním shonu často chybí čas, systém a důslednost, a tak i správně nastavené pracovní protokoly ztrácejí účinnost. Výsledkem je situace, kdy znalosti existují, ale nejsou stabilně aplikovány v praxi.

„Právě tato mezera mezi teorií a každodenním provozem stála u zrodu projektu Mission Calf. Jeho cílem není primárně přinášet nové dílčí rady, ale vytvořit ucelený, funkční systém odchovu, který bude dlouhodobě udržitelný a opakovatelný v každodenní praxi. Základní filozofie projektu přitom vychází z jednoduchého principu: odemknutí genetického potenciálu nevyžaduje mimořádná řešení, ale důsledně dodržování standardů,“ uvedl Ing. Jelínek.

Jak dodal, projekt Mission Calf je postaven na myšlence, že cílem odchovu není hledat zkratky, ale vytvořit stabilní systém, ve kterém jsou jednotlivé úkony prováděny správně, jednotně a každý den. Právě eliminace variability v péči o telata a jalovice je klíčem k dosažení konzistentních výsledků a maximalizaci budoucí užitkovosti.

Zásadním impulzem pro vznik projektu byla podle jeho slov také zkušenost z praxe, kdy jednotlivé oblasti odchovu – výživa, zdravotní management a hygiena – bývají řešeny odděleně. Na farmu přichází výživář, veterinář či specialista na hygienu, každý se zaměřuje na svou oblast, ale často chybí propojení těchto pohledů do jednoho funkčního celku.

„Právě absence této synergie bývá jedním z hlavních limitů efektivního odchovu. Mission Calf proto představuje nový přístup, který spojuje expertizu tří klíčových oblastí – výživy, hygieny a zdraví – do jednoho integrovaného systému. Tento koncept umožňuje řešit odchov telat komplexně, nikoliv odděleně, a tím zásadně zvyšuje pravděpodobnost dosažení požadovaných výsledků,“ vysvětlil přednášející.

Projekt je zároveň koncipován jako dlouhodobý proces, který sleduje plemeničí od narození až po její vlastní reprodukci – tedy „od telete do telete“. Tento cyklický pohled zdůrazňuje, že každé rozhodnutí v rané fázi života má přímý dopad na budoucí produkci, zdraví i ekonomiku chovu.

Jak Ing. Jelínek zdůraznil, cílem není revoluce, ale systematické zlepšování. Úspěch nespočívá v jednorázových změnách, ale v tom, že se každý den udělá o něco méně chyb a celý systém funguje stabilně bez výkyvů. Právě tato filozofie představuje základní kámen projektu Mission Calf a zároveň výzvu pro moderně nastavené pracovní protokoly jejich chovatele, kteří chtějí plně využít potenciál svých zvířat.

Sázka o tisící litrů

Na semináři zaznělo jedno z klíčových sdělení současného chovu dojeného skotu: budoucí užitkovost krav se rozhoduje na počátku jejich života. Přednášku, připravenou Ing. Karolínou Šimánkovou ze společnosti Sano a přednesenou Ing. Jiřím Jelínkem, lze shrnout do jednoduché, avšak zásadní teze – v období odchovu telat, především v prvních dnech života, je v sázce až 1000 litrů mléka na budoucí laktaci.

Tento rozdíl přitom není výsledkem jednorázového zásahu, ale důsledkem komplexního působení faktorů, které určují, zda se genetický potenciál zvířete vůbec může projevit. Jak bylo v průběhu semináře opakovaně zdůrazněno, chovatel má k dispozici pouze tři skutečné funkční nástroje: genetiku, výživu a zdraví. Vše ostatní je pouze jejich modifikací nebo důsledkem. Právě období odchovu telat představuje moment, kdy se tyto tři pilíře propojují nejintenzivněji.

Od prvotelky ke krávě

Jedním z důležitých poznatků prezentace bylo potvrzení úzké vazby mezi užitkovostí prvotelky a následnou produkcí krav v dalších laktacích. Vyšší uzavřeně laktace u prvotelky nejsou izolovaným jevem, ale predikují vyšší produkci celého stáda. Naopak slabý start v první laktaci se velmi obtížně dohání.

Rozdíly přitom nejsou zanedbatelné. U holštýnského skotu se běžně pohybují okolo 2000 kg mléka mezi první a třetí laktací, u českého strakatého skotu přibližně 1600 kg. Tyto rozdíly však nejsou pouze genetiky dané – významnou roli hraje kvalita odchovu, která rozhoduje o tom, zda plemence využije svůj potenciál již od první laktace, nebo zda část energie musí investovat do „dohánění“ růstu. Z toho vyplývá zásadní požadavek moderního chovu: maximalizovat homogenitu stáda. Velké rozdíly mezi jednotlivými zvířaty nejsou znakem variability, ale důkazem nevyužitého potenciálu a neefektivního managementu.

Na seminářích k představení projektu Mission Calf se podíleli Ing. Jiří Jelínek, Ing. Karolína Šimánková, Ing. Zuzana Křížová a MVDr. Leona Pekáříková (zleva) Foto Jana Velechovská

Metabolické programování

Klíčovým pojmem, který se v posledních letech dostává do popředí, je metabolické programování. V rané fázi života dochází k intenzivnímu dělení buněk a zakládání orgánových struktur – trávicího traktu, plic, mléčné žlázy i imunitního systému. Toto období je časově omezené a jeho význam nelze podceňovat.

Jakmile se tato fáze uzavře, organismus již pouze ztvěštuje existující struktury. Jinými slovy – co se nevytvoří v prvních dnech a týdnech života, nelze později plnohodnotně nahradit. Právě proto je důraz kladen na prvních osm týdnů života, kdy se rozhoduje o budoucí kapacitě příjmu živin, odolnosti vůči chorobám i produkční schopnosti.

Tento pohled zároveň vysvětluje, proč telata, která prodělají v raném věku onemocnění, vykazují i přes zdánlivě dobré přírůstky horší výsledky v dospělosti. Poškození je totiž často „skryté“ na úrovni orgánů a metabolismu.

Komplexní biologický nástroj

Zásadní část přednášky byla věnována kolostru, jehož význam je dnes vnímán podstatně komplexněji než v minulosti. Tradiční důraz na obsah imunoglobulinů zůstává, avšak nové poznatky ukazují, že kolostrium je mnohem více než jen „nosič protilátek“.

Mlezivo obsahuje široké spektrum biologicky aktivních látek – enzymy, hormony, růstové faktory a také živé buňky imunitního systému. Tyto složky se podílejí na řízení vývoje organismu, ovlivňují dozrávání střevní sliznice a zásadně přispívají k nastavení střevního mikrobiomu, kte-

rý je dnes považován za klíčový prvek imunity.

Z tohoto pohledu je kolostrum nejen ochranným, ale i programujícím médiem. Rozhoduje nejen o tom, zda tele přežije, ale jakým způsobem bude fungovat po celý svůj život.

Přestože principy správného napájení kolostrem jsou dlouhodobě známé, praxe ukazuje, že jejich důsledné dodržování stále není samozřejmostí. Základní pravidla lze shrnout do několika klíčových parametrů, které musí být splněny současně.

Zásadní je především čas. Tele by mělo dostat první dávku kolostro co nejdříve po narození, ideálně do dvou hodin. S postupujícím časem se totiž výrazně snižuje schopnost střevní sliznice vstřebávat imunoglobuliny.

Neméně důležité je množství. Moderní doporučení jednoznačně směřují k dávce minimálně 4 litry při prvním napojení. Nižší objem vede k nedostatečnému přenosu protilátek, a tím i ke zvýšenému zdravotnímu riziku. Kvalita kolostro, měřená například pomocí Brix refraktometru, by měla dosahovat minimálně 22 %, což odpovídá přibližně 50 gramům imunoglobulinů na litr. Pro dosažení optimální imunity je nutné dodat teleti v první dávce mleziva alespoň 200 gramů imunoglobulinů.

Zcela zásadní, a často podceňovanou složkou, je hygiena. Kontaminované kolostrium představuje jeden z největších rizikových faktorů. Bakterie přítomné v kolostriu mohou blokovat vstřebávání protilátek tím, že „obsadí“ receptory ve střevě, které nerozlišují mezi imunoglobuliny a patogeny. Výsledkem je selhání přenosu imunity i při zdánlivě správném napájení.

„Výsledky auditů na vybraných farmách ukazují, že i mezi aktivními chovateli existuje značný

prostor pro zlepšení. Přestože většina telat je napájena relativně včas, významná část chovů neměří kvalitu kolostro, nesleduje úspěšnost přenosu protilátek nebo nevede systematickou evidenci,“ připomněl Ing. Jelínek.

Zvláště alarmující je fakt, že přibližně 40 % chovatelů kvalitu kolostro vůbec nehodnotí. Bez těchto dat přitom nelze objektivně posoudit funkčnost systému ani identifikovat slabá místa. Naopak inspirativní jsou výsledky zahraničních chovů, například z Číny, kde důsledné dodržování základních principů vede k mimořádně vysoké úspěšnosti přenosu protilátek (až 99 %) a velmi nízké nemocnosti telat, a to prakticky bez využití vakcinace.

Nemoci v raném věku

Jedním z nejzásadnějších poselství prezentace byl vliv zdravotního stavu telat na jejich budoucí užitkovost. Telata, která byla během mléčné výživy opakovaně nemocná, mají výrazně vyšší pravděpodobnost vyřazení ještě před první laktací nebo v jejím průběhu.

I v případech, kdy tyto plemence dosahují srovnatelných přírůstků, zůstává jejich vnitřní vývoj narušen. Dochází ke snížení funkční kapacity orgánů, horší odolnosti vůči stresu a vyšší náchylnosti k metabolickým poruchám.

Z ekonomického hlediska tak nejde pouze o ztráty způsobené úhyny, ale také o nevyužitý produkční potenciál a zkrácenou životnost zvířat.

Závěrečné sdělení prezentace bylo jednoznačné: úspěch v odchovu telat není otázkou jednotlivých opatření, ale systematického přístupu. Klíčovou roli hraje zavedení jasných pracovních protokolů, pravidelná kontrola jejich dodržování, a především

pochopení významu jednotlivých kroků ze strany personálu.

Jak zaznělo, většina chyb nevzniká z neochoty, ale z nepochopení. Pokud pracovníci vědí, proč je daný postup důležitý, výrazně se zvyšuje pravděpodobnost jeho správného provedení.

Celý koncept lze shrnout jednoduchou, ale výstižnou myšlenkou: zlepšení nepřichází díky složitým inovacím, ale díky tomu, že se každý den udělá o něco méně chyb.

„Kolostrální management představuje jeden z neefektivnějších nástrojů pro zvýšení užitkovosti, zlepšení zdravotního stavu a snížení ekonomických ztrát v chovu dojeného skotu. Rozdíl 1000 litrů mléka na laktaci není výsledkem náhody, ale důsledkem práce odvedené v prvních hodinách života telete. Důraz na kvalitu, množství, čas a hygienu při napájení kolostrem by proto měl být považován za základní standard moderního chovu. Investice do tohoto období se vrací nejen ve formě vyšší produkce, ale i v podobě dlouhodobé stability stáda,“ uzavřel Ing. Jiří Jelínek.

Čistý start jako základ

Jako další přednášející vystoupila Ing. Zuzana Křížová, Ph.D., ze společnosti Eurofarm systems s přednáškou zaměřenou na hygienu odchovu telat a jalovic. Její vystoupení neslo jasné sdělení: zdraví stáda nezačíná u produkčních krav, ale u novorozeného telete – a rozhodujícím faktorem tohoto „čistého startu“ je právě hygiena.

Jak zdůraznila, více než polovina onemocnění telat vzniká v prvních týdnech života a významná část těchto problémů přímo souvisí s nedostatečnou hygienou. Hygiena proto nepředstavuje pouze preventivní opatření, ale komplexní nástroj, který zásadně ovlivňuje růst, vývoj i budoucí užitkovost zvířat.

„Zásadní posun v chápání hygieny spočívá v tom, že ji nelze vnímat jen jako soubor protokolů a pracovních postupů. Hygiena je především nástrojem řízení infekčního tlaku – tedy množství patogenů, kterým je tele vystaveno. Každé narozené tele vstupuje do prostředí, které je mikrobiálně aktivní. Vzhledem k nevyvinutému imunitnímu systému je extrémně citlivé na jakékoli zatížení patogeny. Pokud infekční tlak překročí určitou hranici, dochází k rozvoji onemocnění, a to i v případě, že ostatní podmínky chovu jsou relativně dobré.“

(Pokračování na str. 15)

(Dokončení ze str. 14)

Z tohoto pohledu je cílem hygieny nikoli absolutní sterilita, ale eliminace mikrobiální zátěže na úroveň, kterou je organismus telete schopen zvládnout,“ konstatovala Ing. Krížová.

Jak uvedla, první týdny života představují nejrizikovější fázi odchovu. Více než 80 % zdravotních problémů telat vzniká během prvních 30 dnů života. V tomto období se rozhoduje nejen o přežití zvířete, ale i o jeho budoucím produkčním potenciálu.

Zásadní roli zde hraje prostředí, do kterého se tele rodí. Hygieny porodního boxu, manipulace s teletem po narození a kvalita následné péče ovlivňují výsledek infekcí pupku a septikémie, průjemových onemocnění (například *E. coli*, rotaviry, koronaviry, kryptosporidie) a selhání přenosu pasivní imunity.

Každý z těchto faktorů může mít dlouhodobé důsledky, které se projeví až v pozdějším věku.

Zvláštní důraz byl kladen na hygienu mleziva. Ing. Krížová upozornila na nutnost hodnotit kolostrum ve dvou rovinách – nutriční a mikrobiologické.

Zatímco na obsah imunoglobulinů se některé chovy soustředí více, jiné méně, mikrobiologická kvalita bývá často opomíjena. Přitom právě kontaminace mleziva může zásadně snížit je-

ho účinnost. Doporučené limity jsou:

- celkový počet mikroorganismů do 100 000 CFU/ml,
- koliformní bakterie do 10 000 CFU/ml.

„Pokud je mlezivo mikrobiálně zatížené, dochází nejen ke konkurenci bakterií a imunoglobulinů při vstřebávání, ale i k poškození střevní sliznice. Výsledkem může být snížení vstřebatelnosti protilátek až o 50 %,“ sdělila přednášející.

Ve své prezentaci se dále věnovala praktickým aspektům hygieny krmných pomůček, například kbelků či dudlíků. Právě zde se podle zkušeností z auditů vyskytuje řada kritických chyb. Zásadní je nejen samotné mytí, ale i jeho správné provedení. Častou chybou je používání příliš horké vody, která způsobuje „zapečení“ organických zbytků na povrchu a vznik biofilmu. Ten následně výrazně ztěžuje odstranění nečistot a stává se zdrojem bakteriální kontaminace.

Důležité je také dodržování základních hygienických pravidel, jako jsou používání rukavic, vlastní dudlík pro každé tele, opětovné mytí pomůček před použitím a v neposlední řadě pravidelná kontrola jejich stavu. Podcenění těchto detailů může vést k tomu, že se krmné zařízení stane zdrojem infekce.

Hygieny se netýká pouze mleziva, ale i celé následné mléčné výživy. Zvláštní pozornost je podle přednášející třeba věnovat čistotě kbelků a napájecích zařízení, hygieně krmných automatů, a také kvalitě napájecí vody. Voda používaná pro napájení telat i přípravu mléčných náhražek by měla splňovat parametry pitné vody. Kontaminovaná voda představuje často podceňovaný zdroj patogenů, který zbytečně zvyšuje infekční tlak a zatěžuje imunitní systém telat.

Ustájení a biosekurita

Významnou roli hraje také hygiena ustájení. Optimálně nastavené podmínky odchovu spočívají v zajištění dostatečného množství kvalitní podestýlky s pravidelnou obnovou, důsledným oddělením nemocných jedinců od zdravých a v pečlivé sanitaci boxů po vyskladnění.

Zajímavým poznatkem z praxe je upozornění na používání vysokotlakých čističů. Ty sice usnadňují práci, ale zároveň vytvářejí aerosol obsahující bakterie, který může kontaminovat prostředí až na vzdálenost několika kilometrů. Nesprávné použití tak může paradoxně zvýšit infekční tlak místo jeho snížení. „Řešením je prvotní použití mycí pěny a až následně opláchnutí nízkotlakým čističem, doplněné použitím dezinfekčního roztoku.

Abyste byla účinná i následná dezinfekce, je potřeba ji aplikovat cíleně a na předem připravený povrch – čistý a suchý,“ shrnula Zuzana Krížová.

Ekonomika hygieny

Jedním z nejpřesvědčivějších argumentů pro důslednou hygienu je její ekonomický dopad. Náklady na sanitaci boxu se pohybují přibližně mezi 20 až 25 Kč na tele. Naopak i relativně malé selhání hygieny může zvýšit nemocnost přibližně o 10 %. V modelovém příkladu to znamená:

- náklady na sanitaci 100 telat: zhruba 2000–2500 Kč,
- náklady na léčbu 10 nemocných telat: až 28 000–36 000 Kč.

Kromě přímých nákladů je nutné zohlednit i tzv. „neviditelné ztráty“ – zhoršený růst, nižší užitkovost a kratší životnost zvířat, uvedla zástupkyně společnosti Eurofarm systems.

Jak závěrem zdůraznila, problémy v odchovu telat nevznikají jedním zásadním pochybením, ale součtem mnoha drobných kompromisů. Právě hygiena je oblastí, kde se tyto drobné chyby kumulují a jejich dopad se postupně násobí. Efektivní hygienický systém proto musí být systematický, kontrolovaný a přizpůsobený konkrétním podmínkám chovu.

„Neexistuje univerzální řešení – každá farma musí hledat vlastní optimální nastavení na základě svých podmínek a pravidelně ověřovat jeho účinnost,“ uzavřela svoji přednášku Ing. Krížová.

Veterinární audit

S přednáškou zaměřenou na význam veterinárních auditů a komplexní přístup k prevenci onemocnění telat vystoupila MVDr. Leona Pekáriková ze společnosti MSD Animal Health. Její vystoupení přineslo praktický pohled na to, jak systematická analýza chovu a cílená preventivní opatření mohou výrazně zlepšit zdravotní stav zvířat i ekonomiku farmy.

Jedním z klíčových pojmů, který Pekáriková zdůraznila, je tzv. „provozní slepota“. Chovatelé si často na určité nedostatky zvyknou natolik, že je přestávají vnímat jako problém. To, co je na vlastní farmě považováno za standard, může být při pohledu zvenčí zcela zřejmou chybou.

Právě veterinární audit umožňuje tyto skryté nedostatky identifikovat. Jak uvedla, nejde o hledání zásadních selhání, ale často o soubor drobných nedostatků, jejichž odstranění nevyžaduje vysoké investice, přesto však přináší výrazné zlepšení zdravotního stavu telat.

„Občas vidíme, že i přesto, že některé farmy vakcinují svá zvířata například proti respiračnímu onemocnění, výsledek není takový, jak očekáváme. Nejčastějším důvodem jsou právě chyby v mlezivové výživě a v nastavení faremních procesů.

Proto vždy hledáme společně s veterinárními lékaři a chovateli prostor pro zlepšení a snažíme se doporučit nejlepší řešení pro danou farmu. Největší odměnou pro nás je, když na dalším setkání vidíme zdravá telata bez lézí na plicích,“ vydvihla Leona Pekáriková. „Důležité je mít neustále na zřeteli, že žádná vakcinace nedokáže nahradit správný faremní management, včetně adekvátní mlezivové výživy,“ dodala přednášející.

Kontakty:

Sano–Moderní výživa

zvířat, s. r. o.

Ing. Karolína Šimánková

Tel.: 725 209 482

E-mail: karolina.simankova@

sano.cz

www.sano.cz

Eurofarm systems, s. r. o.

Ing. Zuzana Krížová

Tel.: 724 680 715

E-mail:

zuzana.krizova@eurofarm.cz

www.eurofarm.cz

Prodej zemědělské techniky

Massey Ferguson – traktory nové generace

Prodejní a servisní středisko

Brněnská 1987, 796 01 Prostějov 1, www.peragro.cz

Rádi vás přivítáme na výstavě
Agrishow v pavilonu V

- ➔ Profesionální prodej a poradenství
- ➔ Servis a náhradní díly
- ➔ Moderní technika pro každou farmu

BERTHOUD®

